

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต สถาปนาขึ้นโดยคณะผู้บริหารการศึกษาที่มีเจตนาอันแน่วแน่ในการร่วมพัฒนาประเทศด้วยการแบ่งเบาภาระของรัฐด้านการจัดการการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 2547) โดยมหาวิทยาลัยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งมั่นสร้างความเป็นเลิศในทางวิชาการ ให้การศึกษา และส่งเสริมวิชาชีพชั้นสูง ตลอดจนเป็นสถาบันค้นคว้าและวิจัยที่มีความก้าวหน้าทางวิชาการ บนปรัชญาการสร้างบัณฑิตที่เพียบพร้อมไปด้วย คุณค่า คุณธรรม และคุณประโยชน์

จวบจนปัจจุบันมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตเปิดสอนปริญญาบัณฑิต 34 สาขาวิชา และปริญญามหาบัณฑิต 6 สาขาวิชา ทุกสาขาวิชาได้ผลิตบัณฑิตไปรับใช้สังคมเป็นจำนวนมากทั้งในองค์การภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะสาขาทางด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมมหาวิทยาลัยได้ทำการเปิดสอนในระดับปริญญาตรี สังกัดคณะศิลปศาสตร์ โดยเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีนักศึกษาจำนวนมากมาตลอด แม้ว่าจะมีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาทางด้านการท่องเที่ยวและโรงแรมจำนวนมากทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและความต้องการของตลาดแรงงานทางด้านนี้ยังมีอยู่

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประเทศ หรือท้องถิ่นที่เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของการเดินทาง หรือการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ดังนั้น ประเทศต่างๆ ในโลกตื่นตัวในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในประเทศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศของตนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศที่เพิ่มมากขึ้น หมายถึง จำนวนรายได้ของประเทศนั้นจะเพิ่มมากขึ้นด้วย (ศรีธัญญา, 2546: 311)

ในปี ค.ศ. 2010 องค์การท่องเที่ยวโลกคาดการณ์ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วและจะก่อให้เกิดรายได้ร้อยละ 10 ของผลรวมเศรษฐกิจโลก โดย 1 ใน 9 คน ของประชากรโลกจะเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (จริญญา, 2546: 42) การท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญช่วยเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยสร้างรายได้ให้ประเทศไทยสูงเป็นอันดับหนึ่งของมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหลายของประเทศไทย ช่วยสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา (สุวิมล, รชพร และ อาภารัตน์, 2544: 257) สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ฉบับนี้รัฐบาลกำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การเสริมสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การจ้างงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้แผนพัฒนาฉบับนี้ถือเป็นฉบับแรกที่ได้ระบุเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่คุณภาพแทนการพัฒนาที่มุ่งเน้นเฉพาะการเพิ่มปริมาณ (รัฐจวน และ รุ่ง, 2544: 184) และในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างประเทสมาประเทศไทยไม่น้อยกว่า 14 ล้านคน อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวนานาชาติคาดว่าจะมีถึงร้อยละ 7 ต่อปี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544: 1)

เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องจึงทำให้การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์และเป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ ประกอบกับกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลายฝ่ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นองค์การระหว่างประเทศ รัฐบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารภาครัฐอื่น หน่วยงานบริการภาคเอกชน โรงเรียน วิทยาลัย ชุมชน มหาวิทยาลัย และที่สำคัญ คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ (Franklin, 2003; Weaver and Oppermann, 2000) การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวต้องอาศัยกำลังคนที่เป็นผู้ให้บริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น ทำให้มีองค์การทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต้องการบุคลากรจำนวนมาก ในการทำงานตั้งแต่ระดับปฏิบัติการจนถึงระดับบริหารจัดการ ดังที่ ราณี (2545: 5) ได้กล่าวไว้ว่า

...อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรมนุษย์หลายระดับและหลายประเภทในการให้บริการ... ระดับใช้ฝีมือ (skilled labor) ตลอดจนแรงงานที่มีคุณภาพระดับบริหาร (management) ทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบสำคัญใน

กระบวนการผลิตหรือการให้บริการ เนื่องจากการให้บริการทางการท่องเที่ยวได้รวมบุคลากรผู้ให้บริการเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ ...

ด้วยอุปสงค์ทางด้านตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีมากและอย่างต่อเนื่อง จึงมีสถาบันการศึกษาภาครัฐ และเอกชนหลายแห่งในประเทศไทยที่ได้ทำการเปิดการเรียนการสอนทางด้านการท่องเที่ยวทั้งในการอบรมระยะสั้น อบรมวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อนุปริญญา ปริญญาตรี ตลอดจนปริญญาโท (ราณี, 2544: 211) ซึ่งผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท ในด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยวหรือสาขาที่เกี่ยวข้องยังมีความจำเป็น ยิ่งไปกว่านั้นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกก็เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการในอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน (พูนศิริ และ มาณะ, 2544: 423) อย่างไรก็ตามการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษายังมีไม่ถึง 10 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) เมื่อเทียบกับการเล็งผลเลิศทางด้านคุณภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งทำให้ต้องมีการผลิตบุคลากรในระดับบริหารจัดการให้เป็นผู้ซึ่งมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีกลยุทธ์การจัดการที่เป็นระบบ เป็นผู้นำทางการตลาดท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มองเห็นองค์รวมที่เชื่อมโยงกัน รู้จักการแก้ปัญหาด้วยวิธีทางการวิจัย มีจิตสำนึก จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำที่สังคมต้องการ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ และโลกธุรกิจในปัจจุบัน

เพื่อตอบสนองแนวคิดดังกล่าว สถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถาบัน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ทั้งของรัฐและเอกชนที่มีภารกิจในการผลิตบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร จึงดำเนินการเปิดหลักสูตรสาขาทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาและเปิดหลักสูตรนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ Keyser (2002: 207) ที่ว่า “วิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่างก็มีภารกิจเบื้องต้นที่รับผิดชอบในการพัฒนาทักษะทางการท่องเที่ยว รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งส่วนบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว”

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งซึ่งมีหน้าที่และพันธกิจที่ให้ไว้แก่สังคมในการผลิตบุคลากรที่มีคุณค่า คุณธรรม และสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ประกอบกับผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

การจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหลักสูตรหนึ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาและดำเนินการเรียนการสอนตามเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรใหม่นี้ให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะจักทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อมหาบัณฑิต อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวในระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
2. เพื่อประเมินคุณภาพหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตที่พัฒนาขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นตามหลักการและทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรและสอดคล้องกับความต้องการของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
2. ได้รูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
3. ได้แนวทางในการประเมินคุณภาพหลักสูตร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ทำการพัฒนาหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ซึ่งเป็นหลักสูตรชั้นปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเพียงสาขาเดียว โดยให้ความสำคัญกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ

ในรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และครอบคลุมเฉพาะการดำเนินการในส่วนของการประเมินคุณภาพหลักสูตรก่อนการนำไปใช้จริงเท่านั้น

นิยามศัพท์

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างและจัดทำโปรแกรมการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับปรัชญาการสร้างบัณฑิตของมหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต และแนวโน้มความต้องการด้านคุณลักษณะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

คุณภาพหลักสูตร หมายถึง ความสอดคล้องภายในโปรแกรมการศึกษาที่สร้างขึ้นใหม่ ตั้งแต่กรอบ โครงร่างของหลักสูตร ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ภาระงานของผู้เรียน รายวิชาต่างๆ ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียน และสิ่งปรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน และการท่องเที่ยวศึกษา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หมายถึง ชื่อหลักสูตรและปริญญาระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปริญญาโท สาขาปริญญาศิลปศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ หมวดวิชาธุรกิจบริการ

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การประยุกต์หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ การท่องเที่ยวเพื่อการวิเคราะห์และการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวกับสถานะและการจัดการ การท่องเที่ยว ตลอดจนการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

การพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยวิธีการและจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

การใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าและค้นพบข้อเท็จจริงต่างๆ ในเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือสำคัญ รวมทั้งการนำผลการวิจัย

มาประกอบใช้ในการเรียนการสอน โดยผู้สอนนำเนื้อหาที่เป็นผลการวิจัยมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา
ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อประกอบการค้นคว้า

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
กับหลักสูตรและการสอน และการท่องเที่ยวศึกษา

การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง การรวบรวมความคิดเห็นอย่างมีระบบ โดยใช้
แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน และการท่องเที่ยวศึกษา
เกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง